

Skutočne chceme nekritických sudcov?

Lucia Berdisová, Andrej Majerník

Členka súdnej rady Dana Jelinková Dudzíková v texte *Štát a spoločnosť by nemali mať záujem o nekritických sudcov* pre časopis Trend okrem iného napísala: „Vo vyššie uvedenom kontexte potreby hlásania žiadúcich sloganov je azda na mieste uviesť, že som si všimla, že uchádzači o funkciu sudcu na pôde Súdnej rady, pokiaľ nemajú ten správny politický názor, ktorým je, že súdnictvo ako celok trpí korupciou a pokiaľ si dovoľia povedať iný názor, že ide o zlyhania jednotlivcov, nedostanú hlas od politických hráčov na pôde Súdnej rady. Že by devalvácia prezumpcie neviny na pôde ústavného orgánu sudcovskej legitimity a ukážka neakceptácie kritického myslenia u sudcov, ktorí vstupujú do systému?“

Toto konštatovanie však nezodpovedá dátam zo zasadnutí Súdnej rady.

Dáta z preverovania predpokladov sudcovskej spôsobilosti v roku 2022 ukazujú, že kandidáti na funkciu sudcu („kandidát/i“) sa v žiadnom prípade nemusia obávať toho, že ak vyslovia názor, že súdnictvo ako celok netrpí korupciou, a že v prípade korupcie ide o individuálne zlyhania, dané tvrdenie ich diskvalifikuje v očiach členov súdnej rady ustanovených inou ako súdnou mocou a už vôbec nie, že to ohrozí overenie ich predpokladov sudcovskej spôsobilosti.

Preukazuje to nasledovná analýza.

Pripomeňme, že za politických hráčov alebo politických nominantov sú našou kolegyňou označení členovia súdnej rady zvolení parlamentom alebo vymenovaní vládou a prezidentkou, zdá sa, že osobitne po ostatných parlamentných voľbách a novele ústavy z roku 2020.

Korelácia v. kauzalita

Rovnako ešte pripomeňme rozdiel medzi koreláciou a kauzalitou. Totiž, ak aj kandidát na funkciu sudcu pri vypočutí pred súdnou radou prezentuje názory, že súdnictvo ako celok netrpí korupciou, alebo že v súdnictve zlyhali jednotlivci, nie systém, teda názory, ktoré ho údajne majú v očiach tzv. politických nominantov diskvalifikovať, a kandidát skutočne nezíska ich hlasy, neznamená to bez ďalšieho, že práve tieto ich názory boli dôvodom, prečo podľa niektorých členov súdnej rady nespĺňali predpoklady sudcovskej spôsobilosti. Určite tu ide o fenomén korelácie, ale aby sme zistili, či tieto názory boli dôvodom, že kandidát nedostal hlas, teda či ide o kauzalitu, musíme poznať odôvodnenie člena súdnej rady. Na odôvodnenie niekedy vieme usudzovať z priebehu debaty pri vypočutí, niekedy nie. Kauzalita sa preto skúma veľmi ťažko. My sa teda zameriame len na zisťovanie korelácií. Ak chýba korelácia, chýba kauzalita.

Úplne korektne by sme koreláciu hľadali tak, že by sme vytriedili kandidátov, ktorí prezentovali výroky, ktoré ich údajne mali diskvalifikovať a následne by sme zisťovali, ako o predpokladoch sudcovskej spôsobilosti v takýchto prípadoch hlasovali „politickí nominanti“. Pre úplnosť zisťovania korelácie by bolo potrebné zrejme vziať do úvahy aj kandidátov, ktorí prezentovali údajne „správne politické názory“ a zisťovali by sme, ako o nich hlasovali členovia súdnej rady ustanovení inou ako súdnou mocou. Či takéto názory kandidátom štatisticky pomohli. Nezabudnime, že stále by išlo len o koreláciu.

Vzhľadom na to, že súdna rada od volieb v roku 2020 rozhodovala o predpokladoch sudcovskej spôsobilosti pri 177 kandidátkach a kandidátoch, takéto zisťovanie korelácie by bolo časovo veľmi náročné. Bolo by totiž potrebné analyzovať vypočutie pred súdnou radou každého z nich a zároveň by bolo potrebné pracovať s materiálmi, s ktorými pracovala súdna rada, teda napríklad aj s nahrávkami ústnych častí výberových konaní, ktoré veľmi často obsahujú dáta relevantné pre overenie spĺňania predpokladov sudcovskej spôsobilosti kandidátov.

Druhý spôsob hľadania korelácií by sa mohol zamerať na analýzu tých prípadov, kedy kandidáti pri predpokladoch nezískali plnú podporu súdnej rady. Takýchto prípadov bolo od roku 2020 celkovo 18 a týkali sa 17-tich kandidátov. Z nich by sa vytriedili tí, ktorí mali mať pre členov ustanovených inou ako súdnou mocou problematické výroky, a zisťovalo by sa, či existuje štatisticky významný rozdiel medzi hlasovaním členov súdnej rady volených sudcami a prv uvedenými.

Keďže však k nezískaniu plnej podpory súdnej rady pri preverovaní predpokladov sudcovskej spôsobilosti dochádza predovšetkým v ostatnom roku – zo spomenutých 18-tich prípadov práve 15 pripadá na tento rok, pozrieme sa v našej analýze práve na situáciu v ostatnom roku.

Iste, na falzifikovanie tvrdenia našej kolegyne o kauzalite v zásade postačuje aj malá vzorka hlasovaní – stačí, ak existujú také prípady, vlastne čo i len jeden, kde kandidát uviedol údajne diskvalifikujúce názory a napriek tomu za neho hlasovali všetci členovia súdnej rady ustanovení parlamentom, vládou a prezidentkou.

Analýza dát k predpokladom sudcovskej spôsobilosti v roku 2022

V roku 2022 doposiaľ súdna rada overovala predpoklady sudcovskej spôsobilosti u 55-tich kandidátok a kandidátov o sudcovskú pozíciu. Z týchto 55-tich kandidátov, ako už bolo spomenuté, 15 kandidátov pri preverovaní ich sudcovskej spôsobilosti nezískalo plný počet hlasov prítomných členiek a členov súdnej rady.

Zároveň, a toto je už kľúčové, z 55-tich kandidátov bola otázka na korupciu v súdnej moci a na individuálne verus systémové zlyhania v justícii v kontexte tzv. Threemy (alebo širšie) položená pred súdnou radou spolu 6-tim kandidátom. A to vždy reflektujúc to, že otázka odznela v ich ústnej časti výberového konania. Všetci títo kandidáti a kandidátky v ústnej časti výberového konania plédovali za to, že zlyhania, o ktorých sme boli informovaní prostredníctvom tzv. Threemy, či už k nim došlo alebo nedošlo, boli individuálnymi zlyhaniami. Otázky na súdnej rade smerovali najmä ku kritériám, ktoré pri takej kvalifikácii použili. Teda, prečo malo ísť o individuálne zlyhania a kedy by išlo o zlyhania systémové? Viacerí kandidáti kritérium vymedzili cez frekvenciu zlyhaní, iní cez zlyhanie alebo nezlyhanie kontrolných mechanizmov alebo dávanie spätnej väzby.

Kontexty otázok a odpovedí sme zachytili do priloženej tabuľky. Z nej vyplýva aj to, že polovica z kandidátov, ktorí hovorili o individuálnych zlyhaniach, získala hlasy celej súdnej rady, teda aj takzvaných politických nominantov, pričom traja zvyšní kandidáti nezískali pri hlasovaní hlasy len niektorých z nich. Neexistuje tu teda ani hľadaná korelácia, nieto ešte kauzalita, o ktorej hovorila v texte pre časopis Trend naša kolegyňa.

Keď však vezmeme do úvahy prípady, kedy kandidáti nezískali plný počet hlasov pri preverovaní sudcovskej spôsobilosti, ukazuje sa tu skôr iný jav. A to ten, že členovia ustanovení parlamentom, vládou a prezidentkou mali, zjednodušene povedané, prísnejšie požiadavky na preukázanie predpokladov sudcovskej spôsobilosti – teda na preukázanie morálneho štandardu a sudcovskej integrity. Totiž, v prípade 15-tich kandidátov, ktorí nezískali plný počet hlasov prítomných členov, 28-krát hlasovali o kandidátoch negatívne (proti, zdržal sa, nehlasoval) členovia ustanovení parlamentom, vládou a prezidentkou a 12-krát hlasovali negatívne členovia volení sudcami.

Tabuľka k hlasovaniam súdnej rady o predpokladoch sudcovskej spôsobilosti kandidátov v roku 2022:

kandidát	zasadnutie SR	otázka na korupciu a typy zlyhania	hlasovanie o predpokladoch	uznesenie
P.C.	19/1/22	x	✓ prítomní „za“	2/2022
J.B.	19/1/22	x	✓ prítomní „za“	3/2022

F.G.	16/2/22	Otázka na to, kedy by išlo o systémové zlyhanie súdnej moci v nadväznosti na výberové konanie, kde kandidát hovoril o individuálnych zlyhaniach sudcov v kontexte tzv. Threemy. Kandidát kritérium vymedzil ako neposkytnutie spätnej väzby sudcami na správanie, o ktorom vedeli a ako zlyhanie kontrolných mechanizmov.	✓ prítomní „za“	19/2022
S.F.	9/3/22	x	za:10 proti:0 zdržali sa:4 (Berdisová, Bradáč, Berthotyová, Mészáros)	33/2022
L.Š.	9/3/22	x	✓ prítomní „za“	34/2022
A.B.	28/4/22	Otázka na to, pri akom počte zatknutých sudcov by išlo o systémové zlyhanie, ak kandidátka na výberovom konaní pri otázke komisie na korupciu použila práve kritérium počtu zatknutí, pričom vychádzala z rohu, že sudcov je 3000 až 4000. Pri akom počte, ak je použité kritérium kandidátky, by teda išlo o systémové zlyhanie? Kandidátka odpovedala, že skutok urobil jednotlivec, preto je to individuálne zlyhanie. Asistuje danému ale aj systém, najmä pri výbere sudcov, ktorý to umožňoval. Keďže išlo o viaceré súdy a sudcov, možno sa dá hovoriť podľa kandidátky o tom, že systém sa dianiú mlčky prizeral. Nebola tam podľa nej vnútorná očista.	za:15 proti:0 zdržali sa:1 (Berdisová)	51/2022
Z.H.	28/4/22	x	✓ prítomní „za“	52/2022
F.J.	28/4/22	x	za:15 proti:0 zdržali sa:1 (Kosová)	53/2022
M.Š.	28/4/22	x	✓ prítomní „za“	54/2022
T.D.	18/5/22	x	✓ prítomní „za“	75/2022
V.G.	18/5/22	Otázka na kandidátkine kritériá rozlišovania medzi individuálnymi zlyhaniami a systémovými zlyhaniami, keďže na výberovom konaní kandidátka tvrdila, že v korupcii ide o individuálne zlyhanie sudcov, lebo ide o dispozíciu jednotlivca. Kandidátka odpovedala, že o systémové zlyhanie by išlo vtedy, ak by išlo o zlyhanie vo väčšej miere, lebo počet sudcov, ktorý zlyhali, nebol až taký veľký. O systémové zlyhanie by podľa nej išlo vtedy, ak by sa korupcia diala na všetkých súdoch alebo ak by išlo o niečo bežné, o niečo normálne. A tak to nie je.	za:12 proti:0 zdržali sa:3 (Berdisová, Bradáč, Mészáros)	76/2022

L.P.	18/5/22	x	za:14 proti:0 zdržali sa:0 nehlasovala:1 (Kosová)	77/2022
L.H.	18/5/22	x	✓ prítomní „za“ *	78/2022
M.D.	15/6/22	x	za:11 proti:0 zdržali sa:4 (Berdisová, Bradáč, Javorčíková, Majerník)	113/2022
R.H.	15/6/22	x	✓ prítomní „za“	114/2022
O.H.	15/6/22	x	✓ prítomní „za“	115/2022
A.H.	15/6/22	x	✓ prítomní „za“	116/2022
E.K.	15/6/22	x	✓ prítomní „za“	117/2022
M.K.	15/6/22	x	✓ prítomní „za“	118/2022
V.M.	15/6/22	x	za:14 proti:0 zdržali sa:1 (Kosová)	119/2022
T.O.	15/6/22	x	✓ prítomní „za“	120/2022
Ž.S.	15/6/22	x	za:6 proti:1 (Berdisová) zdržali sa:8 (Bradáč, Gandžala, Javorčíková, Kosová, Majerník, Mazák, Mészáros, Pilek)	121/2022
P.U.	15/6/22	x	✓ prítomní „za“	122/2022
A.V.	20/7/22	x	✓ prítomní „za“	137/2022
E.K.	20/7/22	x	✓ prítomní „za“	138/2022
I.B.	17/8/22	x	✓ prítomní „za“	154/2022
M.E.	17/8/22	x	✓ prítomní „za“	155/2022
J.K.	17/8/22		Kandidát vo výberovom konaní na otázku, čo by odpovedal novinárom, ak by sa ho pýtali na korupcii v justícii odpovedal, že novinárom by dal do pozornosti, že časť sudcov bola spojená s korupčnými prostredím. Pred súdnou radou otázke individuálnych zlyhaní sudcov bola venovaná skôr len okrajová pozornosť, základná otázka bola v tomto kontexte úloha novinárov v demokratickej spoločnosti.	✓ prítomní „za“ 156/2022
P.M.	17/8/22	x	✓ prítomní „za“	157/2022
Ž.M.	17/8/22	x	✓ prítomní „za“	158/2022
M.B.	21/9/22	x	✓ prítomní „za“	200/2022
J.B.	21/9/22	x	✓ prítomní „za“	201/2022
B.B.	21/9/22	x	✓ prítomní „za“	202/2022
J.H.	21/9/22	x	za:10 proti:0 zdržali sa:4 (Berdisová, Bradáč, Jelinková Dudzíková, Mészáros)	203/2022

D.K.	21/9/22	x	✓ prítomní „za“	204/2022
D.M.	21/9/22	x	✓ prítomní „za“	205/2022
T.Š.	21/9/22	x	✓ prítomní „za“	206/2022
D.Š.	21/9/22	x	✓ prítomní „za“	207/2022
T.H.	19/10/22	x	✓ prítomní „za“	231/2022
V.H.	19/10/22	x	✓ prítomní „za“	232/2022
R.H.	19/10/22	x	✓ prítomní „za“	233/2022
M.K.	19/10/22	x	✓ prítomní „za“	234/2022
E.K.	19/10/22	x	za:14 proti:0 zdržali sa:0 nehlasoval:1 (Mazák)	235/2022
D.R.	19/10/22	x	✓ prítomní „za“	236/2022
P.L.	19/10/22	x	✓ prítomní „za“	237/2022
D.S.	19/10/22	x	✓ prítomní „za“	238/2022
M.T.	19/10/22	x	za:12 proti:0 zdržali sa:4 (Farkaš, Jelinková Dudzíková, Kosová, Pružinec Eren) *	239/2022
M.V.	19/10/22	priebeh neverejný	✓ prítomní „za“	241/2022
R.H.	19/10/22	priebeh neverejný	za:14 proti:0 zdržali sa:1 (Mazák)	243/2022
D.Č.	16/11/22	x	✓ prítomní „za“	282/2022
M.G.	16/11/22	Otázka na to, čo by kandidát urobil preto, aby sa korupcia v justícii nevyskytovala. Aké osobné záruky poskytuje? Kandidát totiž na otázku na ústnej časti výberového konania týkajúcu sa korupcie v súdnictve uviedol, že korupcii sa je asi potrebné vyhnúť, je vecou individuálneho zlyhania, podľahnutia „chtíču“. Treba urobiť všetko preto, aby sa to nestávalo. Kandidát odpovedal, že sa považuje za bezúhonného, nestýka sa s osobami, ktoré by mu ponúkali úplatky. Ak by niekto prišiel, dajú nasadiť ITP. Konštatoval, že má vieru v seba, že bude žiť tak, ako žil doposiaľ. Ďalšia otázka smerovala k výroku kandidáta na výberovom konaní, že ak by za ním prišiel kolega sudca, ktorý by sa ho snažil ovplyvniť, on by sa len pousmial a odišiel. Je konzistentné, ak kandidát hovorí „len“ o individuálnych zlyhaniach a sám na zlyhanie kolegu neupozorní, len sa pousmeje a ide ďalej? Kandidát odpovedal, že v modelovej situácii išlo o otázku ovplyvniteľnosti, nie o otázku korupcie. Čiže nešlo o to, že by mu kolega dával obálku. V modelovej situácii nebolo vysvetlené, prečo kolega pretláča svoj názor. Následná diskusia potom bolo aj o tom, čo je vlastne	za:13 proti:0 zdržali sa:2 (Berdisová, Bradáč)	283/2022

		<p>korupciou – tú napokon kandidát vymedzil iba ako majetkovú výhodu.</p> <p>Ďalšia otázka smerovala k tomu, čo sú parametre systémových zlyhaní. Kandidát odpovedal, že je to počet sudcov a či ide o jav naprieč republikou. Viac sa totiž podľa neho odhalí policajtov, než sudcov. Po ďalšej otázke odpovedal, že ak by na razii bolo vzatých viac ako polovica sudcov jedného súdu, išlo by asi o systémové zlyhanie.</p>		
M.CH.	16/11/22	x	∀ prítomní „za“	284/2022
Z.K.	16/11/22	x	za:13 proti:0 zdržali sa:3 (Bradáč, Javorčíková, Mészáros)	285/2022
Z.M.	16/11/22	<p>Otázka na kritériá rozlišovania individuálnych a systémových zlyhaní s justíciou, v kontexte toho, že kandidátka na výberovom konaní uviedla, že nedávne zlyhanie sudcov boli individuálne. O systémové zlyhanie by podľa kandidátky išlo, ak by systém niečo takého umožňoval bez vyvodzovania zodpovednosti, bez kontroly. Ďalšia otázka smerovala k tomu, či vzhľadom na to, že ešte sme smerom k zlyhaniam v kontexte Threemy len v štádiu procesu vyvodzovania zodpovednosti, vieme už kandidátkou zvolené kritérium teraz uplatniť? Vieme, či bolo splnené? Kandidátka odpovedala, že nepochybne išlo o zlyhanie a že vec nie je z hľadiska určenia toho aké, čierno-biela.</p>	∀ prítomní „za“	286/2022
R.G.R	16/11/22	priebeh neverejný	za:16 proti:0 zdržali sa:1 (Jelinková Dudzíková) *	288/2022

* hlasovanie o predpokladoch bolo spojené s hlasovaním o predložení kandidáta prezidentke na vymenovanie